

การประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม

Klong Yao Troupe Competition Organized by Department of
Cultural Promotion, Ministry of Culture

นริศกัณฑ์ แป้นดี และสุพรรณิ บุญเพ็ง**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เล่มนี้เป็นการศึกษาการจัดการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมและการแสดงกลองยาวรูปแบบใหม่จากวงกลองยาวที่เข้าร่วมแข่งขัน เพื่อบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อไม่ให้ข้อมูลสูญหายไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ใช้วิธีการวิจัยโดยการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเล่มนี้ รวมทั้งการสังเกตการณ์จากเวทีทัศน์การแสดงกลองยาวจากวงที่ผู้วิจัยทำการศึกษาก่อนหน้า 2 วง ได้แก่ วงเอกทัศน์และวงศิวบุตร โดยใช้ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ทฤษฎีสัญญาวิทยา แนวคิดการอนุรักษ์ และแนวคิดการคัดเลือกนักแสดงในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมมีรูปแบบดังนี้ (1) เป็นการจัดงานที่อนุรักษ์วัฒนธรรมโดยการส่งเสริมและสนับสนุนและการสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนา (2) เกณฑ์การแข่งขันเป็นลักษณะการสร้างสรรคการแสดงกลองยาวโดยต้องคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของการแสดงกลองยาวมาตรฐานของกรมศิลปากร (3) ผู้แข่งขันต้องสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวขึ้นใหม่ที่ยังคงความเป็นพื้นบ้านภาคกลาง และอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย (4) การแสดงกลองยาวของวงเอกทัศน์และวงศิวบุตรผู้ได้รับรางวัลชนะเลิศ สามารถเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อการประกวดได้ เนื่องจากการแสดงมีความโดดเด่นและแปลกใหม่คือ การแสดงประกอบด้วย 3 ช่วง (1) ช่วงโหมโรง เป็นการอวดฝีมือของนักดนตรี และการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (2) ช่วงการแสดงลีลาของผู้ตีฉาบและฉิ่ง มีการต่อตัวและตีลังกาเพิ่มความน่าสนใจ (3) ช่วงการแสดงของผู้รำชายและหญิงมีการนำท่ารำดั้งเดิมมาพัฒนาเป็นลีลาท่ารำใหม่และการใช้รูปแบบการแปรแถวหลักที่พบ 9 แบบ มาสร้างสรรค์เพิ่มเติมโดยการผสมผสานกันทำให้เกิดรูปแบบแถวแบบใหม่ ส่งผลให้องค์รวมของการแสดงมีความเป็นเอกลักษณ์เกิดเป็นการแสดงกลองยาวในรูปแบบใหม่ขึ้นการวิจัยยาวเพื่อการประกวด อีกทั้งยัง เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนหรือกลุ่มคนที่สนใจแข่งขันกลองยาวมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนารูปแบบการแสดงกลองยาวต่อไป

* นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชานาฏศิลป์คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: การประกวดวงกลองยาว / รูปแบบการประกวดวงกลองยาว / กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

Abstract

In this study, Klong Yao (tall narrow drums) troupe contest organized by the Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture and the new performance patterns of different Klong Yao troupes attended the contest were studied in order to preserve information in a written record and prevent data loss. The objective of this research was to study the performance patterns in Klong Yao troupe contest organized by the Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture. The research methodology consisted of literature review by searching for information from books, documents and related studies, interview, as well as observation of performance videos by 2 Klong Yao troupes, Akatan Troupe and Siwabutra Troupe. The choreography theory, semiology theory, conservatism concept and performer selection concept were used in the data analysis. According to the findings, the characteristics of the Klong Yao troupe contest organized by the Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture can be concluded as followed: (1) This event aimed at preserving culture by promoting and encouraging further development; (2) The judging criteria was the creativity of performance which must maintain the identities of standard Klong Yao troupe performance determined by the Fine Arts Department; (3) The contestants must create their new Klong Yao troupe performance with local style of central Thailand in accordance with Thai traditions; (4) The performances by Akatan Troupe and Siwabutra Troupe who won the championships make the good examples of Klong Yao Troupe performance creation for contest as their performances were unique and spectacular. Their performances consisted of 3 parts: (1) Prelude to show the skills of musicians and also to honor Her Royal Highness Princess MahaChakriSirindhorn; (2) Performance by the players of cymbals and small cup-shaped cymbals with human pyramid and somersault; and (3) Performance by male and female dancers who developed new dance moves from the traditional one. Nine main formations were also used in combination in order to create the new formations, resulting in new holistic and unique patterns of Klong Yao performances. The researcher hopes that this study will be beneficial to young people and general public as a guideline in creating Klong Yao troupe performances for contest. It also encourages people or groups interested in Klong Yao troupe contest to show more creativity in developing their Klong Yao Troupe performances.

Keywords: Klong Yao Troupe Competition Organized / The format of Klong Yao Troupe Competition Organized / Department of Cultural Promotion Ministry of Culture

บทนำ

การประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นการแข่งขันการเล่นกลองยาว เพื่อเฟ้นหา คณะกลองยาวที่แสดงได้ดีที่สุด โดยการปฏิบัติตามเกณฑ์การแข่งขันที่กำหนดขึ้นจากกรมส่งเสริม วัฒนธรรม ซึ่งการประกวดกลองยาวนี้เป็นการประกวดประเภทหนึ่งของงานการประกวดดนตรีและการ แสดงพื้นบ้านที่จัดขึ้นโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

โครงการการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวง วัฒนธรรมนี้ มีวัตถุประสงค์ให้เยาวชนและประชาชนเกิดความสนใจต่อศิลปวัฒนธรรมไทยมากขึ้นและ ไม่เสี่ยงต่อการสูญหาย ซึ่งทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อฝึกซ้อมการแสดงซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์และยังทำให้เยาวชนและประชาชนได้ใช้ความคิดในการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านผสมผสาน กับความคิดสร้างสรรค์ส่วนตัวโดยอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและยึดการปฏิบัติตามเกณฑ์ในการเข้า ประกวดเป็นหลัก และถือเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะที่ทรงเป็นวิศิษฐ์ศิลปินโดยขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี ทุกปีที่มีการจัดการประกวด โดยทางกลุ่มสืบสานวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานผู้ดูแลจัดการ การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน เริ่มมีการจัดประกวดตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 โดยในแต่ละปีจะมีการ ประกวดภาคละ 2 ประเภท รวมทั้งหมดเป็น 8 ประเภทต่อปี โดยแต่ละปีทางกลุ่มสืบสานวัฒนธรรมจะ พิจารณาคัดเลือกประเภทของดนตรีและการแสดงพื้นบ้านในแต่ละภาคตามมติในที่ประชุมที่มีอัตราเสี่ยง ต่อการสูญหายมากที่สุดจะถูกนำมาจัดประกวดเพื่อสืบทอดและสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งในการ ประกวดวงกลองยาวได้มีการจัดขึ้นทั้งหมด 5 ครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ.2549 ครั้งที่สองปี พ.ศ.2552 ครั้งที่สามปี พ.ศ.2553 ครั้งที่สี่ปี พ.ศ.2554 และครั้งที่ห้าในปี พ.ศ.2557 หลังจากนั้นมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การประกวดในปีพ.ศ.2562เป็นการรวมศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในแต่ละภาคของ ประเทศไทยมาสร้างสรรค์การแสดงชุดใหม่ มีชื่องานว่า“รวมศิลป์แผ่นดินสยาม” (อรุณี คงเสรี, การสัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2562)ซึ่งหลังจากปี พ.ศ.2557ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรมยังไม่ปรากฏข้อมูล การจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านประเภทกลองยาวขึ้นอีก

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริม วัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม เนื่องจากการประกวดวงกลองยาวของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมนี้ทำให้เกิด รูปแบบการแสดงกลองยาวรูปแบบใหม่จากวงกลองยาวที่เข้าร่วมแข่งขัน ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์การแสดง กลองยาวที่ยังคงให้มีการรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ รวมทั้งเป็นการปลูกฝังและถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้น บ้านให้รู้จักอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนผู้เข้าร่วมการแข่งขันและ ผู้รับชมการแสดง จึงต้องการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อไม่ให้ข้อมูลสูญหายไปและเป็นแนวทาง ในการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อเข้าร่วมแข่งขันการประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมหรือการประกวดวงกลองยาวที่มีจัดขึ้นทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นภาระกระตุ้นให้ ประชาชนหรือกลุ่มคนที่สนใจแข่งขันวงกลองยาวมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนารูปแบบการประกวด กลองยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษารูปแบบการประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบการประกวดกลองยาวในโครงการการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน ที่จัดโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมในปี พ.ศ.2549,พ.ศ.2552,พ.ศ.2553,พ.ศ.2554 และ พ.ศ.2557 และมุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างจากวงกลองยาวที่ได้รับรางวัลชนะเลิศของปี พ.ศ.2552 และพ.ศ.2554 ได้แก่ วงเอกทันต์ และปี พ.ศ.2557 ได้แก่ วงศิวบุตร เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ผลงานวิจัย และเว็บไซต์ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับ การวิจัยในครั้งนี้

1. ข้อมูลการจัดการประกวดกลองยาวงานการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ อำนาจหน้าที่ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
3. ข้อมูลการแสดงกลองยาวในการประกวดกลองยาวงานการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

การสัมภาษณ์บุคคล

การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้และมีความเกี่ยวข้องในการประกวดวงกลองยาว โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

1. สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการประกวดยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 2 ท่าน ได้แก่
 - 1.1 คุณอรุณี คงเสรีตำแหน่งปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาโครงการส่งเสริมประเพณีและการแสดงพื้นบ้าน อดีตผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรมวันที่สัมภาษณ์: 18 กรกฎาคม 2562 และ 13 ธันวาคม 2562
 - 1.2 นางสาวพริดา เหมธานนท์ นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการกรมส่งเสริมวัฒนธรรมวันที่สัมภาษณ์: 22 มีนาคม 2562
2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ผู้ควบคุมวงกลองยาวเอกทันต์และวงศิวบุตร จำนวน 2 ท่าน ได้แก่
 - 2.1 นายเกษม ทองอร่าม ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยและผู้จัดการวงเอกทันต์และที่ปรึกษาวงศิวบุตรวันที่สัมภาษณ์: 6 สิงหาคม 2562 และ 21 กุมภาพันธ์ 2563
 - 2.2 นางสาวกษมา ทองอร่าม นาฏศิลป์ชำนาญการและผู้ควบคุมการออกแบบการแสดงของวงเอกทันต์และวงศิวบุตรวันที่สัมภาษณ์: 7 สิงหาคม 2562 และ 20 เมษายน 2563

การสังเกตการณ์

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการทำวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยต้องศึกษาการแสดงกลองยาวของวงกลองยาวที่ผู้วิจัยทำการศึกษา จึงทำการสังเกตการณ์จากวีดิทัศน์การแสดงกลองยาวของวงเอกทัศน์ของปี พ.ศ.2552 พ.ศ.2554 และวงศิวัตรปี พ.ศ.2557 โดยการรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ยูทูปดังนี้

วีดิทัศน์การแสดงกลองยาววงเอกทัศน์ปี พ.ศ.2552 แหล่งที่มา:https://www.youtube.com/watch?v=CemBdM-_hQ วันที่สืบค้น: 11 มีนาคม 2562
วีดิทัศน์การแสดงกลองยาววงเอกทัศน์ปี พ.ศ.2554 แหล่งที่มา:https:// www.youtube.com/watch?v=GUMY8TyCb_E วันที่สืบค้น: 11 มีนาคม 2562
วีดิทัศน์การแสดงกลองยาววงศิวัตรปี พ.ศ.2557 แหล่งที่มา:https:// www.youtube.com/watch?v=xxZowbaA4pU&t=428s วันที่สืบค้น: 10 กุมภาพันธ์ 2563

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ โดยสุรพล วิรุฬห์รักษ์ ผู้วิจัยเลือกหัวข้อการกำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจารีตเดิมมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงกลองยาว เนื่องจากมีสอดคล้องการวิจัยเล่มนี้ ซึ่งการกำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจารีตเดิม เป็นการออกแบบนาฏยศิลป์ในแนวทางนี้มักอาศัยเพียงเอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นของโครงสร้าง ท่าทาง หรือกลวิธีเฉพาะในการแสดง ซึ่งนักนาฏยประดิษฐ์ก็พยายามคิดค้นท่าทางแบบใหม่ ๆ มาใช้ในการออกแบบ ตัวอย่างเช่น โมเดิร์นบัลเลต์

ทฤษฎีสัญญาวิทยา ในการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมนี้มีจุดประสงค์เพื่อการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้แสดงต้องสร้างสรรค์การแสดงขึ้นมาและต้องมีเนื้อหาสื่อสารถึงการเฉลิมพระเกียรติตามที่เกณฑ์ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกทฤษฎีสัญญาวิทยาในเรื่องของ ตัวหมาย (Signifier) และตัวหมายถึง (Signified) มาใช้ในการวิเคราะห์การแสดงของวงกลองยาวที่ผู้วิจัยทำการศึกษา เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ของการแสดง

แนวคิดการคัดเลือกนักแสดง โดย สดใส พันธุมโกมล ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องคุณสมบัติและความเหมาะสมของนักแสดงมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หัวข้อนักแสดงซึ่งเป็นองค์ประกอบการแสดงกลองยาวของวงที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

แนวคิดการอนุรักษ์โดย กรมศิลปากร ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมอยู่หลายรูปแบบ ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลในวิจัยฉบับนี้โดยนำใช้ในการวิเคราะห์หารูปแบบการประกวดกลองยาว ได้แก่ 1) การส่งเสริมและสนับสนุน (Promotion) 2) การดำรงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quality) และ 3) การสร้างสรรค์ (Creation)(กรมศิลปากร, 2544: 165-166 อ้างถึงใน ปฐมภรณ์ จันทร์แก้ว, 2555, น. 39-40)

การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

1. การจัดการประกวดวงกลองยาว

ทางกลุ่มสืบสานวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีการประชุมจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน และได้รวบรวมประเภทดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของแต่ละภาคในประเทศไทย ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรมจึงมีนโยบายให้จัดการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เนื่องจากการจัดการประกวดทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการฝึกฝนดนตรีและการแสดงพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ และจะทำให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่สูญหายและมีการพัฒนาต่อไป จากนั้นจึงมีการจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะที่ทรงเป็นวิศิษฐศิลปิน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนวงดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมการปลูกฝังและถ่ายทอดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่เยาวชนและประชาชน

ในการประกวดวงกลองยาวนี้ ทำให้การแสดงกลองยาวเข้าถึงเยาวชนได้โดยการเข้าร่วมประกวด และเกิดการแพร่หลายไปยังประชาชนทั่วไปผู้เข้าร่วมการประกวด ซึ่งในการประกวดวงกลองยาวนี้ต้องมีการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อการแข่งขันตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ถือเป็นการนำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมมาพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ทำให้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลจากการที่เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในการได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตามแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม ว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนคือการปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรมการดำเนินการให้มีการร่วมมือในการดำเนินการอย่างกว้างขวาง การอุปถัมภ์ศิลปินและการทำให้ผลงานหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีคนรู้จักแพร่หลายและการสร้างสรรค์กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและเรียกว่ามีการพัฒนานั้น จะต้องมีการสร้างสรรค์ การคิดค้น และการพัฒนาวัฒนธรรมเก่า ๆ ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง (กรมศิลปากร, 2544 อ้างถึงในปฐมภรณ์ จันทรแก้ว, 2555, น.39-41)

2. เกณฑ์การเข้าร่วมประกวดวงกลองยาว

ในการประกวดวงกลองยาวมีจัดประกวดขึ้นทั้งหมด 5 ครั้ง คือ พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2552, พ.ศ. 2553, พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2557 ซึ่งผู้วิจัยพบเกณฑ์ในการประกวดประเภทกลองยาวทั้งหมด 3 ปี ได้แก่ พ.ศ. 2549, พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2554 ซึ่งจากการศึกษาเกณฑ์ของทั้ง 3 ปี ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างชัดเจน จะมีความแตกต่างกันบ้างในบางรายละเอียด แต่โดยรวมมีการกำหนดรูปแบบในการเข้าร่วมประกวดและรูปแบบการสร้างสรรค์การแสดงคล้ายกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าเกณฑ์ในการประกวดโครงการการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของปี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2557 ที่ผู้วิจัยไม่สามารถสืบค้นได้ จะมีรายละเอียดของเกณฑ์ที่กล่าวถึงรูปแบบของการเข้าร่วมประกวดและรูปแบบการสร้างสรรค์การแสดงที่ไปในทิศทางเดียวกัน

การวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงกลองยาวปี พ.ศ.2549, พ.ศ. 2553 และ พ.ศ.2554

1. การกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมประกวดรวมนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 26 คน โดยมีการระบุอย่างละเอียดในเรื่องของจำนวนเครื่องดนตรีและจำนวนผู้แสดงอย่างชัดเจน และการกำหนดเวลาที่ใช้ในการแสดงทั้งหมดไม่เกิน 15 นาที ผู้วิจัยมีความเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้ทำให้เกิดความเท่าเทียมสำหรับผู้เข้าร่วมประกวดวงกลองยาวทุกวง ในเรื่องของการคิดสร้างสรรค์การแสดงกลองยาว

2. การกำหนดการแสดงแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 การโหมโรง และช่วงที่ 2 การแสดงรำกลองยาวซึ่งตามข้อมูลการรำเถิดเทิงของกรมศิลปากร แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 การโหมโรง ช่วงที่ 2 การรำของผู้ชาย และช่วงที่ 3 การรำคู่ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง (นายกิตติ สุขประเสริฐ และคณะ, 2562) ผู้วิจัยพบว่าการแบ่งช่วงการแสดงของการประกวดวงกลองยาวได้นำรูปแบบมาจากการรำเถิดเทิงของกรมศิลปากร แต่มีการปรับให้การรำของผู้ชายและการรำคู่ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงเป็นการแสดงช่วงเดียวกัน เนื่องจากการแบ่งช่วงการแสดงอย่างชัดเจน คือ ช่วงที่ 1 เป็นช่วงของการบรรเลงดนตรีและการขับร้อง ช่วงที่ 2 เป็นช่วงของการแสดงรำกลองยาวที่เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อการประกวดนี้ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของวิธีการแสดงกลองยาวมาตรฐาน “รำเถิดเทิง” ของกรมศิลปากร เพื่อให้ผู้แสดงและผู้ชมเกิดเข้าใจในการแสดง พื้นบ้านของภาคกลางประเภทกลองยาว ซึ่งเกณฑ์ในการตัดสินนี้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการจัดประกวด

3. ผู้เข้าร่วมประกวดวงกลองยาว การประกวดวงกลองยาว เป็นการประกวดประเภทหนึ่งของการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง ประเภทกลองยาว โดยผู้เข้าร่วมประกวดส่วนใหญ่เป็นผู้สมัครจากภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 77 ของจังหวัดทั้งหมดที่มีรายชื่อเข้าร่วมประกวด ส่วนอีกร้อยละ 23 เป็นผู้สมัครจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเห็นได้ว่าการประกวดวงกลองยาวนี้ไม่มีการจำกัดภาคในการสมัครเข้าร่วมแข่งขัน ถึงแม้ว่าจะเป็นการแข่งขันแสดงพื้นบ้านของภาคกลาง ผู้สมัครจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถเข้าร่วมประกวดได้เช่นกัน ดังปรากฏข้อมูลการเล่นกลองยาวของชาวตะวันออกเฉียงเหนือ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า กลองหาง ซึ่งใช้บรรเลงในเทศกาลต่าง ๆ คล้ายกับการเล่นกลองยาวของภาคกลาง แต่จะมีความแตกต่างกันที่จำนวนผู้แสดงที่มากกว่า การแต่งกาย รวมถึงท่วงทำนองจังหวะการตีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมศิลปากร, 2526) เพียงแต่ผู้เข้าร่วมประกวดจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ในการแข่งขันของประเภทกลองยาวที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมประกวดวงกลองยาว

1. ในการประกวดครั้งที่ 1 จะเห็นได้ว่ามีผู้สนใจเข้าร่วมประกวดถึง 16 วง ถือว่ามีความประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการประกวดขึ้นในเรื่องของการทำให้ดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย

2. จากจำนวนผู้เข้าร่วมประกวดในแต่ละปีของทั้ง 5 ปี มีจำนวนน้อยลง ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็น 3 ประการ ดังนี้ 1) ในการเข้าร่วมประกวดกลองยาวต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นเวลานานสำหรับจังหวัดที่อยู่ไกล จึงมีเรื่องของงบประมาณและความคุ้มค่าเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้บางวงที่สนใจอาจไม่ได้เข้าร่วมประกวด 2) เนื่องจากผู้เข้าร่วมประกวดเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16-25 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ทำให้บางวงเกิดการรวมตัวเพื่อฝึกซ้อมได้ยากจึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วม

ประกวดได้ และ3)จากรายชื่อวงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจะเห็นได้ว่ามีวงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศถึง 2 ครั้ง ในประเด็นนี้อาจเป็นข้อที่ท้าทายอื่นที่สนใจไม่กล้าเข้าร่วมประกวด เนื่องจากทราบถึงความสามารถที่โดดเด่นของวงดังกล่าวและคิดว่าตนเองอาจไม่ได้รับรางวัล

3. ในปี พ.ศ.2552 มีการจัดประกวดวงกลองยาวระดับประถมศึกษาเพียงปีเดียว เนื่องจากทางกลุ่มสืบสานวัฒนธรรมผู้จัดการประกวดมีความต้องการเผยแพร่การแสดงพื้นบ้านไปยังเด็กระดับประถมศึกษาแต่เนื่องจากเด็กชั้นประถมศึกษารวมตัวเพื่อฝึกซ้อมยาก วงกลองยาวที่เข้าร่วมประกวดจึงน้อยทำให้ไม่มีการจัดประกวดระดับประถมศึกษาอีก (อรุณี คงเสรี, การสัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2562) ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทางกลุ่มสืบสานวัฒนธรรมไม่ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่การแสดงพื้นบ้านไปยังเด็กระดับประถมศึกษา เนื่องด้วยปัจจัยเรื่องเวลาในการฝึกซ้อม อายุที่ยังน้อย และการรับส่งของผู้ปกครองที่เป็นอุปสรรคในการรวมตัวฝึกซ้อมการแสดง

4. คณะกรรมการผู้ตัดสินการประกวดวงกลองยาว

การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านประเภทกลองยาว ทางกลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีการนำเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เฉพาะด้าน และทำการจัดตั้งคณะกรรมการผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการตัดสินการประกวดวงกลองยาว ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญในเรื่องของดนตรีและนาฏศิลป์ โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องการเล่นกลองยาว การรำ การร้อง และการเล่นดนตรี เนื่องจากในการประกวดกลองยาวผู้เข้าประกวดต้องทำการแสดงที่มีทั้งการร้อง การรำ และการเล่นดนตรี เพื่อให้ผลการตัดสินออกมาเป็นธรรม

ผู้วิจัยพบรายชื่อคณะกรรมการการประกวดกลองยาว 3 คน ได้แก่ อาจารย์สมโภชน์ ฉายะเกษตริ น อาจารย์สมาน น้อยนิคย์ และอาจารย์วันทนี ม่วงบุญ รายชื่อคณะกรรมการดังกล่าวนี้ ทั้งหมดเป็นผู้ที่อยู่ในสังกัดสำนักการสังคีต กรมศิลปากรและวิทยาลัยนาฏศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าบุคคลที่อยู่ในสังกัดเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้และชำนาญในเรื่องของนาฏศิลป์ไทย ดุริยางค์ไทย และคีตศิลป์ไทย จึงมีความสมเหตุสมผลที่บุคคลในรายชื่อข้างต้นได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดวงกลองยาวโครงการการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน

5. การแสดงกลองยาวในการประกวดวงกลองยาว

การวิเคราะห์รูปแบบการแสดงกลองยาวของวงเอกทนต์ปี พ.ศ.2549, พ.ศ.2552 และ วงศิวบุตรปี พ.ศ.2557 ในการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. บทการแสดง การประกวดวงกลองยาวนี้ ผู้เข้าร่วมประกวดมีการประพันธ์บทร้องขึ้นใหม่ซึ่งเป็นสัญญาณในการสื่อถึงการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะที่ทรงเป็นวิศิษฏศิลปินหรือคุณค่าของวัฒนธรรมไทยตามหลักของทฤษฎีสัญญะวิทยา กล่าวว่ สัญญะ คือสิ่งที่มีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง ประกอบด้วยของจริง ส่วนที่เป็นตัวหมายและตัวหมายถึง(กาญจนา แก้วเทพ,2552)โดยในบทการแสดงของการประกวดกลองยาวนี้มีการสื่อสารถึงการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีโดยการใส่ชื่อของท่านในบทร้อง การสื่อสารถึงวงกลองยาวของตนโดยการใส่ชื่อวงในบทร้อง และการสื่อสารถึงความสนุกสนานโดยใช้บทร้องของการเล่นกลองยาวที่นิยมใช้กันทั่วไป

2. ดนตรีประกอบการแสดงกลองยาวในการประกวดนี้มีเครื่องดนตรีหลัก 6 ชนิด ได้แก่ กลองยาว ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ กรับไม้ไผ่ และโหม่ง ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้โดยมีการใช้เสียงแบ่งออก

เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ช่วงของการโหมโรง เป็นการบรรเลงกลองยาวเป็นหลักโดยไม่มีผู้รำ เน้นการอวดฝีมือของผู้เล่นกลองยาวและเครื่องประกอบจังหวะ 2) ช่วงของการบรรเลงกลองยาวประกอบกับผู้รำ เป็นการใช้นางที่ตบค้ำถึงผู้รำเป็นหลัก แต่ยังคงมีความสนุกสนานและแปลกใหม่และ 3) ช่วงของการบรรเลงกลองยาวที่ใช้สำหรับการแปรแถวของผู้รำ เป็นการใช้นางที่ไม่ซับซ้อนมากเพื่อให้ผู้รำเข้าใจจังหวะและได้ยืนอย่างชัดเจน

จังหวะเพลงที่ใช้สำหรับตีกลองยาวผู้วิจัยพบว่ามี การสร้างสรรค์จากจังหวะกลองยาวมาตรฐานจังหวะกลองยาวของคณะกลองยาวในจังหวัดนครปฐม จังหวะกลองยาวจากอาจารย์ธนู ขำประเสริฐ จังหวะการรำเหย่ย จังหวะกระหังของภาคอีสาน และจังหวะกลองของปีพาทย์ไทย ได้แก่ จังหวะพม่าเดินทับจังหวะเพลงกราว จังหวะหน้าทับปรบไก่ จังหวะเพลงกราวพม่าเป็นการนำจังหวะดั้งเดิมมาปรับปรุงขึ้นใหม่โดยมีการเพิ่มและลดจังหวะทำให้เกิดความแปลกใหม่และน่าสนใจมากขึ้น กลองยาวนอกจากเป็นเครื่องดนตรีหลักในการบรรเลงแล้ว ยังเป็นอุปกรณ์ในการแสดงของนักแสดงผู้ชายอีกด้วย โดยในการสร้างสรรค์ท่าต้องคำนึงถึงอุปกรณ์คือกลองยาวเป็นหลัก เนื่องจากผู้ชายต้องสะพายกลองยาวติดตัวไว้ตลอดการแสดง (เกษมา ทองอร่าม, การสัมภาษณ์, 2563) ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากลองยาวถือเป็นอุปกรณ์หลักสำหรับการแสดงซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ท่ารำสำหรับการแสดงให้เกิดความน่าสนใจและเกิดอัตลักษณ์ของวงกลองยาวเฉพาะกลุ่ม

3. ลีลาท่าทางสำหรับการประกวดวงกลองยาว ผู้ควบคุมการสร้างสรรค์ท่ารำของวงเอกทัศน์และศิวบุตร กล่าวว่า เป็นการสร้างสรรค์ท่ารำโดยนำรูปแบบมาจากการแสดงของภาคกลางมาปรับใช้ เช่น การรำเถิดเทิง รำเหย่ยรำวระเชษฐ์ การละเล่นลาวกระทบไม้ เดินกำรำเคียว เป็นต้น โดยการนำท่าทางหลักของแต่ละชุดการแสดงที่กล่าวมา นำมาปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์เป็นลีลาท่ารำที่ความแปลกใหม่(เกษมา ทองอร่าม, การสัมภาษณ์, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ในแนวทางการสร้างสรรค์ที่กำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจารีตเดิม กล่าวคือ การนำมาเพียงเอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่น เช่น โครงสร้าง หรือท่าทาง หรือเทคนิคบางอย่างมาเป็นหลัก นอกนั้นนักนาฏยประดิษฐ์ก็พยายามบุกเบิกแสวงหาท่าทางใหม่ๆ มาใช้ในการออกแบบ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547)

ในประเด็นข้างต้นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลีลาท่าทางตรงกับเกณฑ์ในการเข้าร่วมประกวดที่กำหนดไว้ในเรื่องของการสร้างสรรค์ท่ารำขึ้นใหม่ และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการจัดงานคือการปลูกฝังและถ่ายทอดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่เยาวชนผู้เข้าร่วมประกวดเนื่องจากต้องเรียนรู้ท่ารำดั้งเดิมก่อนนำมาสร้างสรรค์ใหม่และประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมรับชมการประกวด

4. นักแสดงสำหรับการประกวดวงกลองยาวนี้ ต้องยึดจากเกณฑ์ในการแข่งขันเป็นหลักเนื่องจากมีการชี้แจงอย่างชัดเจน คือ นักดนตรี ทั้งหมด 14 คน ได้แก่ ผู้ตีกลองยาว 8 คน ผู้ตีฉิ่ง 1 คน ผู้ตีฉาบเล็ก 1 คน ผู้ตีฉาบใหญ่ 1 คน ผู้ตีกรับไม้ไฟ 2 คน ผู้ตีโหม่ง 1 คน ผู้รำ ทั้งหมด 12 คน ได้แก่ ผู้ชาย 6 คน ผู้หญิง 6 คนโดยนักแสดงของวงเอกทัศน์และวงศิวบุตรเป็นนักศึกษาในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ซึ่งเป็นสถานศึกษาเฉพาะทางสำหรับนาฏยศิลป์ไทยและดุริยางค์ไทย เป็นผู้ที่ผ่านการคัดกรองจากสถาบันและได้เรียนรู้ ฝึกฝนความรู้เฉพาะทางอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความชำนาญ จึงทำให้มีความรู้และความสามารถทางด้านนาฏยศิลป์ไทยและดุริยางค์ไทยเป็นอย่างดี สดใส พันธุมโกมล ได้กล่าวถึงแนวคิด

การคัดเลือกนักแสดงไว้ สามารถสรุปได้ว่า นักแสดงเป็นหัวใจของการแสดง เป็นผู้สวมบทบาทและถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึกมาสู่ผู้ชม หากขาดนักแสดงก็ไม่มีนักแสดงให้ผู้ชม โดยคำนึงถึงลักษณะและคุณสมบัติของนักแสดง เช่น รูปร่างหน้าตา ท่วงท่า ความสามารถพิเศษฯ ต้องมีความเหมาะสมกับบทบาทและการแสดงนั้น ๆ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่านักแสดงของวงกลองยาวที่ได้รับรางวัลชนะเลิศนี้ เป็นผู้ที่ศึกษาเฉพาะทางในเรื่องนาฏยศิลป์ไทยและดุริยางค์ไทย จึงมีลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมกับการแสดงกลองยาวถือเป็นนาฏยศิลป์ไทยชนิดหนึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการคัดเลือกนักแสดงที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลงานการแสดงมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่านักแสดงมีความสำคัญต่อการแสดงอย่างมาก เนื่องจากต้องอาศัยความสามารถพิเศษ รวมถึงปัจจัยอื่นได้แก่ การฝึกซ้อม การทำความเข้าใจในท่ารำและจังหวะเพลง และการมีไหวพริบในการแสดง ทั้งหมดนี้ส่งผลต่อภาพรวมของการแสดงให้ออกมาอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมต่อการเข้าร่วมประกวด

5. เครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายสำหรับการประกวดวงกลองยาว เป็นไปตามแบบของการรำเถิง ของกรมศิลปากรโดยมีการลดทอนเครื่องแต่งกายบางส่วน หรือการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายบางชิ้น ผู้วิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลง 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) จากการนุ่งผ้าถุงป้ายข้างเป็นนุ่งผ้าแบบจีบหน้านางแบบการแต่งกายยืนเครื่องตัวนาง 2) ไม่ใส่เสื้อแขนกระบอกใส่เพียงสไบ 3) จากการนุ่งผ้าถุงป้ายข้างเป็นนุ่งผ้าโจงกระเบนแบบการแต่งกายของผู้หญิงในรัชกาลที่ 5 4) จากการปล่อยผมเป็นการรวบผมเป็นมวยด้านหลัง และ 5) การเปลี่ยนสีเครื่องแต่งกายของผู้ชายตามความเหมาะสมของภาพรวมในการแสดง ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจากการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายแบบใหม่ของวงกลองยาวที่ผู้วิจัยทำการศึกษา ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาเครื่องแต่งกายของการแสดงกลองยาว ซึ่งมีแบบการแต่งกายของการรำเถิงเป็นหลัก โดยใช้แรงบันดาลใจจากการแต่งกายแบบอื่นมาสร้างสรรค์และการปรับเปลี่ยนโดยคำนึงถึงความสะดวกในการแสดง ในส่วนของการแต่งกายของผู้ชายมีการปรับเปลี่ยนสีชุดตามความเหมาะสมโดยใช้สีชุดเป็นตัวบ่งบอกตำแหน่งระหว่างกลองรำ กลองยืน เครื่องประกอบจังหวะ และการตกแต่งกลองยาวที่ใช้สีของผ้าสอดคล้องกับสีชุดซึ่งการแต่งกายรูปแบบใหม่นี้ผ่านการตัดสินใจของคณะกรรมการเป็นที่เรียบร้อย ทำให้มีการเผยแพร่และเป็นที่ยอมรับแก่ประชาชนทั่วไป

6. พื้นที่เวที การใช้พื้นที่เวทีสำหรับการประกวดวงกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม มีการใช้พื้นที่กระจายทั่วเวทีโดยการแปรแถวในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังคงยึดรูปแบบการใช้พื้นที่ตามแบบการแสดงชุดเถิง ของกรมศิลปากร คือการเรียงแถวทั้งนั่งและยืน เพื่อแสดงลักษณะเด่นของการบรรเลงกลองยาวและใช้พื้นที่กลางเวทีเป็นพื้นที่จุดเด่นสำหรับการแสดงที่ต้องการนำเสนอจากวงกลองยาวที่ผู้วิจัยทำการศึกษาพบลักษณะการแปรแถวหลัก 9 แบบ ได้แก่ แถวตอน แถววงกลม แถวปากพนัง แถวหน้ากระดาน แถวครึ่งวงกลม แถวเฉียง แถวรูปตัว A แถวรูปตัว W และแถวตั้งขุม ซึ่งลักษณะการแปรแถวที่กล่าวมาสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในการแสดง แต่ในการแสดงกลองยาวนี้มีการสร้างสรรค์เพิ่มเติมโดยการแบ่งกลุ่มนำรูปแบบการแปรแถวต่าง ๆ มาผสมผสานกันเกิดเป็นภาพใหม่ทำให้มีความน่าสนใจมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะการแสดงกลองยาวมีการใช้พื้นที่เวทีในการแสดงอย่างคุ้มค่า นักแสดงมีการเคลื่อนที่ไปมาและการแปรแถวหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดภาพเคลื่อนไหวไม่ทำให้การแสดงน่าเบื่อ นักดนตรีสามารถยืนกระจายแถวเพื่อตีกำหนดจังหวะได้อย่างมีสัดส่วน และเมื่อต้องการ

นำเสนอการแสดงที่สำคัญทั้งผู้แสดงและนักดนตรีจะนำเสนอการแสดงในบริเวณจุดดึงดูดสายตาผู้ชม นั่นคือบริเวณกลางเวทีซึ่งเป็นบริเวณจุดเด่นที่สุดสำหรับเวทีการแสดง ดังรูปแบบการแสดงกลองยาวที่เห็นได้ชัดคือ การล้อเล่นของผู้ตีฉาบ การแสดงกลองรำของผู้ชาย และผู้วิจัยพบว่าการแสดงของผู้ชนะเลิศที่ผู้วิจัยทำการศึกษา มีรูปแบบการแปรแถวที่โดดเด่นคือการทำวงกลมใหญ่กลางเวที ซึ่งเป็นรูปแบบการแปรแถวที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่ผู้ชมได้ดี

สรุปและอภิปรายผล

การประกวดวงกลองยาวในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านนี้ ถือเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ เนื่องจากการส่งเสริมและสนับสนุนวงดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย พร้อมทั้งส่งเสริมการปลูกฝังและถ่ายทอดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่เยาวชนและประชาชนโดยการสร้างสรรค์การแสดงขึ้นใหม่ที่ยังคงความเป็นการแสดงกลองยาวในรูปแบบพื้นบ้านและอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการอนุรักษ์ โดย กรมศิลปากร ตามหัวข้อดังนี้ 1) การส่งเสริมและสนับสนุน (Promotion) 2) การดำรงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quality) 3) การสร้างสรรค์ (Creation) (กรมศิลปากร, 2544, น.165-166 ใน ปฐมภรณ์ จันทรแก้ว, 2555, น. 39-40) ในการประกวดวงกลองยาวมีจัดประกวดขึ้นทั้งหมด 5 ครั้ง ได้แก่ ปีพ.ศ.2549, พ.ศ.2552, พ.ศ.2553, พ.ศ.2554 และพ.ศ.2557 เหตุที่ไม่จัดการประกวดประเภทกลองยาวทุกปี เนื่องจากการจัดประกวดกลองยาวขึ้นแต่ละครั้งทำให้คนสนใจรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมประกวด ทำให้การแสดงพื้นบ้านประเภทกลองยาวนี้มีความเสี่ยงของการสูญหายลดลง จึงมีการเว้นระยะเวลาในการจัดประกวด

รูปแบบการประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม

1. เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อให้เกิดการพัฒนา
2. เกณฑ์การแข่งขันเป็นลักษณะการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวโดยต้องคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของการแสดงกลองยาวมาตรฐานของกรมศิลปากร
3. ผู้แข่งขันต้องสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวขึ้นใหม่ที่ยังคงความเป็นพื้นบ้านภาคกลาง และอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
4. การแสดงกลองยาวของวงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ สามารถเผยแพร่สู่สาธารณชนได้ เนื่องจากผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมและได้รับการตัดสินจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และยังสามารถเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อการประกวดต่อไปได้

การประกวดวงกลองยาวทำให้ประชาชนได้ทราบถึงขนบทำเนียบประเพณีของการเล่นกลองยาวที่ถูกต้องมากขึ้น โดยมีการกำหนดรูปแบบของการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวในเกณฑ์สำหรับการแข่งขัน แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงโหมโรงและช่วงการแสดง โดยการแสดงมีสัญญาณในการเกิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในฐานะที่ทรงเป็นวิศิษฐ์ศิลปินและคุณค่าของวัฒนธรรมไทย คือการประพันธ์บทร้องขึ้นใหม่ที่มีความหมายโดยตรงตามตัวอักษร ตามแนวคิดของเดอริโซซูร์ (F. deSaussure) ในเรื่องของสัญญาณที่เป็นความหมายโดยอรรถเป็นความหมายที่เข้าใจกันตามตัวอักษร (กาญจนา แก้วเทพ, 2540, น.80 ในจอห์น นพดล วสินสุนทร, 2558) และการใช้รูปพระบรมฉายาลักษณ์

ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีประกอบในการแสดงถือเป็นสัญญาณในการแสดงที่สื่อถึงการเฉลิมพระเกียรติอย่างหนึ่งตามแนวคิดของเพียร์ซ (C. Peirce) ในเรื่องของ ไอคอน (Icon) ซึ่งเป็นสัญญาณที่สามารถเข้าใจถึงความหมายผ่านรูปภาพ (กาญจนา แก้วเทพ, 2540, น.80)

การแสดงของวงกลองยาวที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในแต่ละปี ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลได้เพียง 3 ปีเท่านั้น เนื่องจากทางกลุ่มสืบสานวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เกิดความขัดข้องในเรื่องของการเก็บบันทึกข้อมูลจึงทำให้ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้ครบทั้งหมด ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมมาได้พบว่า การแสดงมีความแตกต่างกันในเรื่องของจังหวะกลองทำรำและรูปแบบการแปรแถว จึงถือเป็นจุดเด่นของการแสดงที่ทำให้แตกต่างกันในแต่ละปี

รูปแบบการแสดงกลองยาวสำหรับการประกวดวงกลองยาว

รูปแบบของการแสดงกลองยาวเป็นการนำรูปแบบการแสดงดั้งเดิมมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยการปรับเปลี่ยน และการผสมผสานกันของลีลาทำรำ จังหวะเพลงและองค์ประกอบอื่น ๆ เกิดเป็นการแสดงกลองยาวในรูปแบบใหม่ขึ้นประกอบด้วย 4 ช่วง ได้แก่

1. ช่วงโหมโรง เป็นการอวดฝีมือของนักดนตรี โดยสร้างสรรค์เพลงร้องและมือกลองขึ้นใหม่จากรูปแบบจังหวะกลองยาวดั้งเดิม คือ จังหวะการรำเถิงของกรมศิลปากร จังหวะการรำกลองยาวชาวบ้าน จังหวะการรำเหย่ย และรูปแบบจังหวะของปี่พาทย์ไทย คือ จังหวะเพลงพม่าเดินทับ จังหวะเพลงกราว จังหวะหน้าทับปรบไก่ 2 ชั้น จังหวะเพลงกราวพม่า ซึ่งในช่วงนี้ต้องมีการร้องเพลงเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในฐานะที่ทรงเป็นวิศิษฐศิลปิน
2. ช่วงการเล่นล้อฉาบ เป็นการแสดงลีลาของผู้ตีฉาบเล็กหรือผู้ตีฉิ่งที่มีความสนุกสนานและมีการเล่นผาดโผนซึ่งเป็นท่าพื้นฐานของนาฏศิลป์โขนลิง และการขึ้นลอยแบบการแสดงโขน (กิริติ สุขประดิษฐ์และคณะ, 2562)
3. ช่วงการแสดงของผู้รำชาย เป็นการแสดงลีลาทำรำของผู้ชายซึ่งมีกลองยาวเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง
4. ช่วงการแสดงของผู้รำชายและหญิง เป็นการแสดงลีลาทำรำระหว่างผู้ชายและผู้หญิง โดยมีการใช้รูปแบบการแสดงกลองยาวดั้งเดิม คือ รำเถิงของกรมศิลปากร รำกลองยาวชาวบ้าน และรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทยดั้งเดิม คือ รำวงมาตรฐาน รำแม่บทเล็ก รำแม่บทใหญ่ รำลาวกระทบไม้ มาพัฒนาเป็นลีลาทำรำใหม่ และการใช้รูปแบบการแปรแถวหลักที่พบ 9 แบบ มาสร้างสรรค์เพิ่มเติมโดยการผสมผสานกันทำให้เกิดรูปแบบแถวแบบใหม่

การทำวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษารูปแบบการประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจในการประกวดกลองยาว เนื่องจากสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงกลองยาวเพื่อเข้าร่วมแข่งขันการประกวดกลองยาวโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมหรือเข้าร่วมรายการประกวดอื่น ๆ ที่มีการจัดขึ้นทั่วไป ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนหรือกลุ่มคนที่สนใจแข่งขันกลองยาวมีความคิดในการสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการพัฒนาของรูปแบบการแสดงกลองยาวในรูปแบบใหม่ขึ้นที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและอยู่ในแบบแผนของการเล่นกล

องยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน นอกจากประเภทกลองยาวแล้ว ยังมีอีกหลายประเภท ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านของแต่ละภาคในประเทศไทย และมีการจัดการประกวดมายาวนาน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรทำการศึกษารูปแบบในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้เห็นถึงการแสดงพื้นบ้านของแต่ละประเภทในรูปแบบการสร้างสรรค์เพื่อการประกวด และควรมีการศึกษาพัฒนาการของการประกวดศิลปวัฒนธรรมไทยที่จัดโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของศิลปะและวัฒนธรรมในแต่ละภาคของประเทศไทย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2526). *มหรสพของไทย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กลุ่มสืบสานวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *รายชื่อวงดนตรีพื้นบ้านเข้าร่วมประกวดวงดนตรีพื้นบ้านชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยฯ* ชิงโล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ครั้งที่ 1 ประเภท วงกลองยาว. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- _____. (2554). *ทำเนียบวงกลองยาว พุทธศักราช 2552-2554*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- _____. (2562). *สถิติการจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กิริติ สุขประดิษฐ์ และคณะ. (2562). *การแสดงกลองยาว กรณีศึกษากลองยาวคณะเอกพันธ์ศิลปนิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*.
- คณะกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน พุทธศักราช 2554. (2554). *ผลการประกวดวงกลองยาว*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- ปฐมภรณ์ จันทร์แก้ว. (2555). *การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2552). *ผลการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน พุทธศักราช 2552* ชิงโล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- _____. (2553). *การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน พุทธศักราช 2553* ชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพฯ

มหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *นาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: หอภาพยนตร์
ระบบออนไลน์

จอห์น นพอดอน วคินสัน. (2558, 18 ตุลาคม). *แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย*.

[เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <http://johnnopadon.blogspot.com/2015/10/semiology-and-signification.html>

จตุพร รักดี. (1 พฤษภาคม 2557). *กลองยาวควิบุดร* [Video file]. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=xxZowbaA4pU&t=428s>

amerclub. (27 มกราคม 2557). *บันทึกเทปกลองยาวเอกพันธ์ไล่พระราชทานฯ* [Video file]. เข้าถึงได้จาก https://www.youtube.com/watch?v=CemBdM-_hQ

_____. (15 สิงหาคม 2554). *บันทึกเทปกลองยาวเอกพันธ์* [Video file]. เข้าถึงได้จาก https://www.youtube.com/watch?v=GUMY8TyCb_E

director-piak. (2555, 6 ธันวาคม). *การคัดเลือกนักแสดง โดย สดใส พันธุมโกมล*. [เว็บไซต์]. เข้าถึงได้จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/director-piak/2012/12/06/entry-1>